

Beata Lorens

Inwentarz biblioteki archimandrii bazylikańskiej w Uniowie z 1789 r.

Hereditas Monasteriorum 2, 253

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Inwentarz biblioteki archimandrii bazylińskiej w Uniowie z 1789 r.*

Monaster bazyliński w Uniowie należał do najstarszych ośrodków monastycyzmu wschodniego na ziemiach ruskich późniejszej Rzeczypospolitej. Najdawniejsza zachowana o nim wzmianka źródłowa pochodzi z czasów jego fundacji przez księcia Teodora Olgierdowicza w 1395 r. 30 VII 1542 r. król Zygmunt I podniósł status monasteru do rangi archimandrii (opactwa). Według przyjętego wówczas statutu zwierzchnictwo duchowne nad nim sprawował prawosławny eparcha lwowski, który zatwierdzał archimandrytę wybranego przez czerńców, ale nie miał prawa dysponowania majątkiem monasteru. Pod koniec XVI i w pierwszej połowie XVII w. monasterem targwały niepokoje związane ze sporami prawosławno-katolickimi na terenie eparchii lwowskiej, z napadami tatarskimi, powstaniem kozackimi i zajazdami szlacheckimi. Z kolei w drugiej połowie XVII w. wstrząsały nim konflikty wybuchające między archimandrytami a prawosławnymi eparchami lwowskimi (zwłaszcza Antonim Winnickim), których źródłem było zwierzchnictwo nad monasterem i jego majątkiem. Stabilizację przyniosły dopiero rządy archimandryty Warłaama Szeptyckiego, który jako pierwszy z mnichów uniowskich przyjął unię z Kościołem katolickim. Akt katolickiego wyznania wiary złożył najpierw potajemnie w Warszawie w 1681 r., otwarcie zaś jako przedstawiciel monasteru uniowskiego uczynił to we Lwowie 1 VII 1700 r.¹

Dzięki archimandrycie Warłaamowi Szeptyckiemu, który w 1709 r. został eparchą lwowskim, monaster w Uniowie był 19 VIII 1711 r. miejscem soboru (czyli zjazdu) przedstawicieli monasterów bazylińskich unickiej eparchii lwowskiej, na którym uchwalono mające w nich obowiązywać zasady życia monastycznego. Nie zostały

* Praca naukowa finansowana w ramach programu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego pod nazwą „Narodowy Program Rozwoju Humanistyki” w latach 2012–2016. Scientific work financed by the Ministry of Science and Higher Education under the name of the “National Programme for the Development of Humanities” in the years 2012–2016.

1 I. Мицько, *Святоуспенська Лавра в Уневі (кінець XIII ст. – кінець XX ст.)*, Львів 1998, s. 9–33; *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, t. 12, Warszawa 1892, s. 807. O Uniowie w okresie wojen prywatnych i zajazdów pisał W. Łoziński, *Prawem i lewem. Obyczaje na Czerwonej Rusi w pierwszej połowie XVII wieku*, oprac. J. TAZBIR, Warszawa 2005, s. 355–356, 401–404.